

z obdobjem Uruka v Mezopotamiji. V drugi plasti so tako obilni sledovi o topljenju bakra, da M. R. Sarraf domneva, da so izdelke (npr. žebelje) izvažali (21).

Vas Ibrāhim Bājis (str. 22 s), okoli 55 km oddaljena od Altin Köprü, je obdana od 440 m dolgega do 5 m visokega obzidja. Poseljena je bila v dobi Ubaida in Halafa. Angleško-iraški izkopavalci so odkrili v severno-vzhodnem delu kraja malo svetišče, ki so ga gradili od 9. do konca 7. stoletja v štirih gradbenih fazah.

V bližini naselja Ibrah Kahirja je grič z drobič predzgodovinskih obdobji; najpoznejši kosi so iz 3. tisočletja.

Za splošno orientacijo je jako koristno pregledno geslo o arheološkem stanju v turškem vilajetu Içel z glavnim mestom Mersinom. Tabela navaja dvajset najdišč obenem z literaturo in označbo periode (od neolitika do železne dobe) (W. Orthmann, 24—27).

Velik hetitski spomenik, ki ga imenujejo Iflatun Pinar, je ohranjen v Pizidiji. Zgrajen je iz velikih kamnov v terasah. Njegova fasada je dolga 7 m, visoka 4,2 m. Odkril ga je W. Hamilton leta 1937 (33—36; Kurt Bitel).

Geslo Ilica (str. 50, W. Orthmann) se imenuje po enakoimenski vasi v vilajetu Ankari. Izkopavanja na poseljenem severnem griču so leta 1964 ugotovila pet plasti, četrta med njimi je bila starohetitska. — Južno od vasi je pokopališče. Na njem so v posebnih posodah zbrani pepel in kosti od kakih 130 žarnih grobišč. Poleg grobov pri Osmankayisi-ju pri Bogazköy-u je to edini arheološki dokaz, da so na hetitskem območju mrtvece sežigali, kakor o tem poroča besedilo tekstov.

Inandik je vas, ki je okoli 109 km severovzhodno od Ankare v severni Notranji Anatoliji. Na griču so ohranjeni ostanki najbrž nekega templja iz starohetitske dobe. Poleg tempeljskega modela in še nekaterih predmetov so tam leta 1966 našli starohetitsko darilno listino (W. Orthmann, str. 74). Objavil jo je turško in nemško Kemal Balkan. Ankara, 1973.

Isma'ilābād je vas, oddaljena kakih 75 km od Tehuana (P. Calmeyer, str. 193 s). Obdaja jo več gričev z neolitsko, halkolitsko in drugo keramiko. Ing. A. Hakemi je v letih 1958 in 1959 preiskoval vzhodno od vasi grič Muşelan. Ugotovil je tri nivoje s tremi fazami keramike.

Geslo o Jahja Tepe, ki se nahaja 225 km južno od Kermāna v Iranu, je prispeval P. Calmeyer (str. 240—244). Ta grič je bil odkrit leta 1967, od leta 1968 naprej ga je C. Lamberg-Karlovsky v sedmih kampanjah

izkopaval. Na posebni tabeli na 242. strani je ponazorjeno, kako se posamezne od 19 gradenj v šestih plasteh ujemajo s splošnim razvojem na vzhodu in na zahodu, ki sega od petega tisočletja preko Džemdet Nasrja, železne in ahamenidske do pozne parthske dobe (pred letom 400 po n. š.). Posebnosti tega najdišča se kažejo v slogu valjastih pečatnikov; v ploščah, ki so obojestransko pokrite z reliefi, in v orodju iz kamna.

Geslo o Tepe Janik, oddaljenem okoli 30 km od Täbriza v Iranu, je napisal P. P. Vértessalji na str. 258. Izkopavanja angleških arheologov so tam odkrila naselitvene plasti iz poznega neolita, halkolita, iz zgodnje bronaste in železne dobe. Za ta grič so v starejši dobi značilne štirioglate hiše, zgrajene iz opek iz gline, ter okrogle gradnje iz bronaste dobe. Pričajo nam o prostorni razsejlosti pastirskega prebivalstva med gorovjema Taurusom in Zagrosom. Njegovi sledovi segajo od Palestine preko severne Sirije, jugovzhodne Anatolije, severnega Iraka tja do severozahodnega Irana.

Geslo o telu al-Jahūdija, 31 km oddaljenem od Kaira, je napisal S. Mittmann (na str. 244—246). Grki so to mesto, ki je bilo zaradi svoje lege strateško izredno važno, imenovali Nathó, v helenistični dobi pa Leontopolis. Tel so odkrili leta 1825, od leta 1880 naprej so tam kopali mnogi sloveči arheologi (Brugsch 1880; Naville in Griffith 1887; Flinders Petrie 1905—1906; du Mesnil du Buisson 1928; Adam 1951—1952) vendar neusklajeno in metodično nezadovoljivo. Najdbe so pomembne predvsem za egiptologe (kipi Ramzesa II. in drugi) ter za judovsko versko zgodovino (okoli leta 160). Ime tela se je ohranilo tudi v označbi posebne keramike.

Viktor Korošec

*Josef Keim-Hans Klumbach, Der römische Schatzfund von Straubing. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München *1951. 46 tábel ilustracij.*

Leta 1950 v Straubingu, rimskem Sorviodurumu, odkopani rimski »zaklad« je vzbudil pozornost zlasti zavoljo velikega števila rimske paradne oprave, ki je tedaj prišla na dan. Okoliščine in vsebino najdbe je že leta 1951 opisalo poročilo Jos. Keima (MBV 3), ki je zdaj pred nami v drugi izdaji. Najdene predmete je opisal H. Klumbach, ki je drugi izdaji dodal tudi bibliografijo o rimskih paradnih opravah in posebej še o straubinski najdbi. Kastel Sorviodurum je bil važno rim-

sko oporišče, v njem je bila nazadnje stacionirana na Vzhodu rekrutirana prva kanatska kohorta lokostrelcev (Cohors I Flavia Canathenorum milliaria sagittariorum — mesto Canatha je bilo v Siriji). Kakšen je bil konec kastela, ni znano. Najdeni predmeti so ležali pod poveznim bronastih kotlom, nekdo jih je v naglici skušal spraviti na varno. Med njimi je bilo nekaj bronastih kipcev in posodja (20 kosov), predvsem pa bronzasta paradna oprava: obrazne maske (8), nanožnice (5), konjske naglavne zaščitne plošče (8). Naidba je bila zares dragocena, pravi »zaklad«. Dopolnjevalo jo je še nekaj železnih predmetov (orožje, orodje). Pozornost pa vzbujala sorazmerno veliko število bronastih mask. Avtor poročila o naidbi, J. Keim, jih je skušal opredeliti. Ugotovil je dva tipa, enega je označil kot »orientalskega«, drugega kot »helenističnega«. Za prvega je značilna v konico oblikovana, drobno stilizirana pričeska, ki učinkuje dokaj nenavadno. Drugi tip predstavljal »klasični« grški obraz. Keim je bil mnenja, da so bile maske prvega tipa namenjene poveljnikom orientalske kohorte, medtem ko naj bi nosili maske drugega tipa rimski poveljniki. V paradni opravi (maska — hkrati čelada —, oklep, nanožnice, naglavna zaščita jezdnih živali — vse stilno enotno kovano iz bleščečega bronu) so nastopali ob posebnih priložnostih, paradah, in vzbujali garniziji in drugim prebivalcem vtis nadčloveških, božanskih bitij. H. R. Robinson piše v svojem delu *The armour of imperial Rome* (London 1975) obširneje tudi o rimskih paradnih maskah (cavalry sports helmets), ki da so bile velikanškega pomena med podiarmljenimi ljudstvi. Nastop konienice v bleščeči bronasti opravi z nezibnimi, hieratično stiliziranimi maskami na prav tako maskiranih konjih je bil »boli impresiven kakor še tako spektakularna parada ali vojaška vaja«. Po Arrianu, provinčnem oblastniku pod Hadrianom, edinem rimskem viru o paradnih maskah, pa ugotavlja Robinson še, da so bile v rimski konienici priljubljene igre (hippika gymnasia) dveh skupin konienikov, od katerih je ena predstavljala Grke, druga Amazonke. Prva je nosila navadne moške maske, druga pa ženske. Tako so prikazovali boj med Grki in Amazonkami pred Trojo! Identifikacija obeh tipov straubinških mask je zdaj lažja — maske s čudno pričesko so verjetno predstavljale Amazonke, čemur tudi ustreza ženska fiziognomija. Podobne maske pozna Robinson iz Sirije, Jugoslavije, Romunije, Holandske, Alžira, največ pa z nemškega področja. Jugoslovanski primerki je bilo videti na razstavi

v Petronellu (1973): maska ni bronzasta, ampak železna, izhaja iz Kostola v Srbiji (Narodni muzej, Beograd); obraz je moški, bradat, z na čelu ravno pristriženimi lasmi. Sicer pa prim. še M. Grbić, Dve rimske bronzane maske (*Starinar* 3—4 [1952—53] 199 sl.), dodatno tudi P. Petru, Rimski paradni oklep s Hrušice (*Situla* 14/15 [1974] 225 sl.) in V. Hoffiller, Rimski oklep za konjsku glavu iz Dalja (*Zbornik radova* 1 [1951] 93 sl.). Za naše znanje o rimskih maskah, ki so bile v glavnem lončene (prim. najdbe v Mauternu 1936: H. Kenner, Die Masken von Mautern a. d. Donau. *Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Institutes in Wien* 38 [1950] Beiheft, stolpci 161 sl.) pomenijo poročila o bronzastih (ali železnih) vojakiških paradnih maskah-čeladah pomembno dopolnilo. Dobri posnetki (maske en face in v profilu) lepo ponazarjajo opise.

Niko Kuret

Ch. W. Clairmont s sodelavcema S. H. Auth in V. von Gonzenbach. *Excavations at Salona, Yugoslavia (1969—1972)*, Noves Press (New Jersey 1975) 236 strani in 64 tabel.

Pričujoče delo razgrinja rezultate izkopavanj v urbanem delu Salona v letih 1969 do 1972. Je plod sodelovanja med Smithsonian Institution in Jugoslovanskim institutom za mednarodno tehnično sodelovanje v Beogradu ter Arheološkim muzejem v Splitu. Knjiga je razdeljena v dvoje velikih poglavij: v prvem je zajeto samo izkopavanje prostora kurije, obrtnega predela centralnega forumskega prostora in severnega obrobnege dela; kronologija in zgodovinski potek dogodkov v Saloni. V drugem zajetnem poglavju je obdelana materialna kultura: novci, steklo, keramika, ojenke, kamniti artefakti, metalni in koščeni predmeti. Raziskovalce je vodila želja, da bi dobili kar največ podatkov o samih začetkih Salone ter njenem antičnem razcvetu. Starokrščansko obdobje je sorazmerno dobro poznano (prim. izkopavanja in publikacije F. Bulića, R. Eggersa in E. Dygveja).

V kronološkem pregledu je avtor Ch. W. Clairmont podprl datacijo gradbenih faz z naidbami, ki so časovno določljive: keramike tankih sten, terre sigillate in novcev. V poglavju Zgodovina mesta, ki je nekaj zaključek rezultatov celotnega raziskovanja, so podani zgodovinski zaključki na osnovi gradbenih faz. Čeprav nekateri domnevaajo, da je mesto Salona nastala že kot grška kolonija, je na osnovi teh izkopavanj Clairmont prišel